

**Des de la Xina a Regencós. Correspondència familiar del bisbe
missionista Vicenç Carreras, O.P. (1830-1867)**

J.M. PUIGVERT
Institut de Llengua i Cultura Catalanes
(Centre de Recerca d'Història Rural-Secció Jaume Vicens Vives)

«Mon estimat pare i mare, ja n'hem feta una com un coba: quan vas arribar me donaren dos cents duros, y ara ja m'han fet bisbe». D'aquesta manera gràfica (i amb un pèl d'ironia) el dominic Vicenç Carreras i Tauler (Regencós, 1830-Au-Tan, 1867) comunicava als seus pares que el dia 21 d'octubre de 1866 havia estat consagrat bisbe missionista de La Xina.¹ El fet que s'hagi conservat en un arxiu particular la correspondència d'aquest dominic d'origen baix-empordanès amb la seva família ens ha animat a redactar aquestes notes que ens permeten observar des d'un altre biaix (el que ofereix una documentació de caràcter personal i intimista) una qüestió d'interès històric general, a saber: la contribució de no pas pocs eclesiàstics catalans de mitjan segle XIX en la tasca d'evangelització i colonització dels anomenats territoris d'Ultramar; contribució que s'ha d'inserir en una dinàmica constatable a tota l'Europa vuitcentista (especialment d'ençà el 1830) d'enfortiment del fenomen missioner (acompanyat sovint d'una certa aura romàntica i idealista) per part de les esglésies cristianes, ja fossin les protestants o la catòlica.² Deixarem per una altra ocasió l'edició i estudi del conjunt de

¹ Carta de Vicenç Carreras des de Fuzhou als seus pares (dia de Sant Judes, 1866); Arxiu de la família Puigvert-Solà (des d'ara, AFPS).

² Sobre l'interès històric i sociològic de la documentació de caràcter personal –dins de la qual el gènere epistolar ocupa un lloc rellevant– són pertinents les reflexions i anàlisis de K. Plummer, *Los documentos personales. Introducción a los problemas y la bibliografía del método humanista*, Madrid, 1989 (1ª ed. anglesa: 1983). Sobre l'expansió missionera, vegeu Ana Yetano, *Las iglesias cristianas en la Europa de los*

l'epistolari (un total de 32 cartes redactades pràcticament en la seva totalitat en llengua catalana entre 1852 i 1867) que té un innegable valor des d'un punt de vista lingüístic. Ara i aci només farem referència pràcticament a les tres darreres cartes d'aquest epistolari que són les que va escriure el nostre missioner a la seva família un cop va arribar a la Xina el 1866 que són, de llarg, les més interessants i les que ens permeten copsar de manera més clara algunes problemàtiques derivades de la colonització europea de la Xina; documentació que complementarem, per una banda, amb la que referida al mateix missioner es conserva a l'arxiu dels pares dominics (un parell de cartes més, però no de caràcter familiar) de la Província de Nuestra Señora del Santo Rosario, antigament custodiat a Manila i, d'ençà el 1987, al convent dominicà de Sant Tomàs d'Àvila; i, per l'altra, amb fonts impreses i la producció historiogràfica generada per l'orde dels predicadors i que fan referència a les missions asiàtiques, ja sigui el *Correo Sino-Anamita* (1866-1916) o el repertori biogràfic publicat pel pare Hilario Ocio el 1895, entre d'altres publicacions.³

siglos XIX y XX, vol. I, Madrid, 1993, pp. 44-48; i Pierre Guillaume, *Le monde colonial, XIXe-XXe siècle*, París, 1994, pp. 59-85.

³ Vegu: Fr. Juan Fernando, *Historia de los reverendos padres dominicos en las Islas de Filipinas y en sus misiones de Japón, China, Tung-lins y Formosa*, Madrid, 1870, 6 vols; Hilario Ocio, *Compendio de la reseña biográfica de los religiosos de la Provincia del Santísimo Rosario de Filipinas desde su fundación hasta nuestros días. Comprende desde 1587 a 1895*, Manila, 1895; José María González, O.P., *Historia de las misiones dominicanas de China, 1800-1900*, tom III, Madrid, 1960; Manuel González Pola, «Fundación de la Provincia de Nuestra Señora del Rosario», *Studium. Revista cuatrimestral de Filosofía y Teología*, XXVII (1987), fasc. 3, pp. 387-417; Manuel González Pola, O.P., «Dominicos en Extremo Oriente. Bibliografía general sobre su actividad misionera», dins Francisco de Solano, Florentino Rodao, Luis E. Togores, eds., *El Extremo Oriente Ibérico. Investigaciones históricas: metodología y estado de la cuestión*, Madrid, 1989, pp. 277-289; Donato González, «El Archivo de Extremo Oriente de los padres dominicos de Ávila», dins Eufemio Lorenzo Sanz, coord., *Los castellanos y leoneses en la empresa de Indias*, vol. I [=Archivos, instituciones, cultura e influencia de Castilla y León en el nuevo mundo], Valladolid, 1993. Per una contextualització crítica d'aquesta historiografia generada des de la mateixa orde dominicana resulta d'imprescindible consulta: Luis Alonso Álvarez, Patricio Hidalgo Nuchera, «Los nietos de Legazpi revisan el pasado. Continuidad y cambio en los estudios históricos filipinistas en España, 1950-1998», dins *Illes i imperis. Estudis d'història de les societats en el món colonial i post-colonial*, 3 (2000), 23-59.

De Regencós a la Xina, passant per Ocaña

Vicenç Carreras i Tauler va néixer el 24 de abril de 1830 a la població baixempordanesa de Regencós; el seu pare, segons consta en la partida de baptisme corresponent, era un *jornalero* que treballava, possiblement, en la fabricació de rajols, indústria força extesa i tradicional a la població.⁴ Fou l'únic fill mascle de la família Carreras-Tauler integrada a més per quatre noies: Maria, Antònia, Teresa i Caterina. Aquesta darrera també es dedicà a la vida religiosa ingressant a l'orde religiós de Sant Viçenç de Paül i, d'ençà el 1862, esdevenint missionera a les Illes Filipines. El 1845, a l'edat de 15 anys, Vicenç Carreras ingressà al Seminari Conciliar de Girona i hi romangué un total de set anys (fins al curs 1851-52), cursant tres cursos de filosofia i quatre de teologia, i obtenint unes qualificacions òptimes.⁵ En acabar els estudis a Girona, en comptes d'optar per la carrera eclesiàstica convencional a la pròpia diòcesi decidí dirigir-se al Col·legi de Missioners que els dominics regentaven d'ençà el 1828 a Ocaña (Toledo), on fou admès com a novici l'octubre de 1852 (amb les despeses, viatges inclosos, a càrrec de la província dominicana del Santo Rosario de Filipinas) i on ben aviat, el 15 de gener de 1854, va rebre l'hàbit i professà a l'orde dels predicadors; convent-col·legi d'Ocaña, recordem-ho, que fou una de les poques excepcions a les lleis desamortitzadores de Mendizábal del 29 de juliol de 1837, juntament amb els altres col·legis de missioners «para las provincias de Asia» (tal com es deia en el reial decret) com eren els que tenien els pares agustins a Valladolid i els agustins "recoletos" a Montcagudo.⁶ Resulta de no pas poc interès constatar, doncs, l'existència

⁴ Arxiu Diocesà de Girona, microfilms dels llibres sacramentals de les parròquies del Bisbat de Girona, rotlló 496, p. 209. Agraïm a Jordi Puigvert aquesta informació. Deduïm que treballava en alguna rajoleria, pel següent comentari que fa Vicenç Carreras en una carta: «me dèyau que no teniu pas gaire humor per escriure; ja ho crec, pobre pare; ja ho crec; ja comenseu de ser vellet, y heu suat per nosaltres, pujan y baxan sorras amon y sorras avall, que ja no és estrañ que no tingueu humor per escriure» (AFPS, Carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou, 28-VI-1867).

⁵ Les informacions sobre la família de Vicenç Carreras es deducixen de les cartes que es guarden a l'AFPS. Les informacions referents a l'etapa d'estudis del seminari procedeixen de la documentació del Seminari de Girona que l'autor deu (i agraeix) a Mn. Josep M. Marquès, que la hi féu conèixer en nota escrita del 31-VIII-1985.

⁶ Cf. Hilario Ocio, *Compendio de la reseña biográfica...*, ob. cit., pp. 959-960; les informacions sobre la gratuïtat dels estudis de noviciat al convent d'Ocaña procedeixen de la conversa que va mantenir l'autor amb el pare Jesús Santos, estudiós

d'una doble política del liberalisme respecte als regulars, en funció de si actuaven en els territoris metropolitans o bé als colonials. En efecte, que als convents destinats a la formació de missioners per a Àsia no se'ls apliqués els decrets d'exclaustració i desamortització indicava que l'Estat liberal (que, recordem-ho, pel que fa a la política religiosa continuava dins les coordenades del regalisme i de la confessionalitat) no podia pas prescindir fàcilment dels serveis dels ordes religiosos que tradicionalment havien fornit uns contingents de missioners més disciplinats que el clergat secular (no endebades havien fet el vot d'obediència), ben organitzats, no gaire cars i amb una certa preparació en llengües "indígenes"; col·lectius de missioners que, per tot plegat, contribuïren no pas poc a subsanar els dèficits i les mancances de l'administració colonial espanyola especialment en els pobles i llogarrets. En aquestes qüestions els polítics liberals espanyols del Vuitcents eren hereus d'una pràctica política desenvolupada a les illes Filipines al llarg dels segles XVII i XVIII que feia que els ordes religiosos disposessin (a contracor d'alguns representants de l'administració civil) d'«una important dosis de poder en la vida social» i que s'ocupessin de les parròquies, a més de gaudir «d'una àmplia capacitat d'autonomia front a l'administració de Manila».⁷

Aquests col·legis de missioners, a partir de finals dels anys trenta del segle XIX, van constituir, al seu torn, una certa alternativa i sortida per a aquells frares exclaustrats que no volien secularitzar-se. Hi ha constància, per exemple, que alguns dominics exclaustrats el 1835 (com seria el cas de Justo Alfonso Aguilar, l'antecessor de Vicenç Carreras com a bisbe coadjutor de Fujian) després d'haver lluitat a favor del pretendent carlí, ingressaren a Ocaña per acabar anant a missions. La

de la història d'aquest convent. Sobre els decrets desamortitzadors, vegeu Teodoro Martín, ed., *La Desamortización. Textos político-jurídicos*, Madrid, 1973, pp. 124-125; i William J. Callahan, *Iglesia, poder y sociedad en España, 1750-1874, 1750-1874*, Madrid, Nerea, 1989 (1^a ed. anglesa: 1984), p. 158. Sobre el convent-col·legi d'Ocaña, vegeu Jesús Santos, O.P., «Santo Domingo de Ocaña», dins *Monjes y monasterios españoles. Actas del Simposium (1/5-IX-1995)*, vol. III, Madrid, 1995, pp. 707-729.

⁷ En aquest sentit, resulten especialment rellevants les anàlisis que fa M^a. Fernanda G. de los Arcos, *Estado y clero en las Filipinas del siglo XVIII*, México, 1988, especialment pp. 41-65, de qui manllevem les expressions que posem entre cometes; vegeu també Josep M. Pradera, *Filipinas, la colonia más peculiar. La hacienda pública en la definición de la política colonial, 1762-1868*, Madrid, 1999.

coincidència dels canvis polítics de signe liberal a diversos països d'Europa amb la represa de l'ideal missioner al llarg del segle XIX provocà, doncs, que molts eclesiàstics regulars formessin part dels contingents de població europea que optaren per emigrar als anomenats territoris d'Ultramar; aquest és un aspecte (el del segment eclesiàstic de la migració europea interoceànica) que caldria que fos estudiat amb més detall, així com caldria comprovar, també, quin paper tingueren els col·legis de missioners i les missions d'Ultramar (de manera especial a través dels missioners més veterans i implicats en la primera carlinada) de cara a alimentar una certa memòria històrica procarlina en les generacions més joves de missioners, a més de mantenir vives i renovades les posicions ultramuntanes.⁸

⁸ Així, per exemple, ens consta que el dominic Justo Alfonso Aguilar (n.1814), abans de partir d'Ocaña com a missioner (1841) i de ser ascendit a bisbe coadjutor de Fujian, després de l'exclaustració de 1835, milità a les files de D. Carles i fou fet presoner; Jaume Colomer (1808-1887), dominic exclaustrat de Perelada, també milità a les files carlistes i després s'exilià a Roma abans d'anar a Ocaña i, posteriorment, a missions (informació procedent d'Hilario Ocio, *Compendio de la reseña biográfica...*, ob. cit.). Altres exemples de militància carlina i d'exili a Itàlia com a activitats prèvies a anar a missions surten a Vito T. Gómez, O.P., «Los dominicos exclaustrados de la Provincia de Aragón y su aportación a la evangelización de California (s. XIX)», dins *Actas del I Congreso Internacional sobre los dominicos y el nuevo mundo. Sevilla: 21-25 de abril de 1987*, Madrid, 1988, pp. 521-536, on dóna compte que el dominic Caietà Cervera i Salvà, missioner a Califòrnia, va retornar a Espanya després de la Revolució de 1868 per enrolar-se com a capellà de l'exèrcit carlí (p. 532). Que en els medis missioners dominicans hi havia simpatia vers la causa carlina n'és una prova aquesta carta escrita pel bisbe de Fujian Miguel Calderón (1-I-1870) que hem pogut localitzar a l'arxiu dels PP. Dominics de la Província del Santísimo Rosario, a Santo Tomás d'Àvila, on es notifica al procurador de Hong-Kong, Fr. Ramon Reixach: «Nuestra patria estaba muy mal, según la relación del Pensamiento Español, la causa de D. Carlos perdida, la Habana casi lo mismo, algunos obispos en visperas de ser encarcelados, los republicanos en continuos motines, el clero y culto en total olvido»; cf. *Archivo de los Padres Dominicos de la Provincia del Santísimo Rosario (Ávila)* (des d'ara ADPSR), Secció Xina, vol. 11, doc. 12. Jacint Creus també ha fet referència a la importància del component carlí entre els missioners claretians a Guínea; vegeu Jacint Creus, «Guinea Equatorial, 1883-1911: la invenció d'una identitat», *Recerques*, 30 (1994), p. 118, n. 63; íd. «Sexe i missió. Desfici i desfetes en l'evangelització claretiana de Guínea, 1883-1910», dins *Illes i Imperis. Estudis d'Història de les societats en el món colonial i post-colonial*, 3 (2000), p. 87. La necessitat de contemplar l'anada d'eclesiàstics europeus en territoris d'Ultramar com un aspecte més de la migració europea interoceànica queda molt ben assenyalada per Carlos M. Rama, *Historia de las*

Si ens hem permès fer tot aquest reguitzell de puntualitzacions de caràcter més general és perquè s'entengui que el *cas* que ara donem a conèixer dista molt de ser *excepcional* i *únic*, ja que el bisbe Vicenç Carreras fou, al capdavant, un més del grup de 69 dominics d'origen català que en el període 1841-1871 es traslladaren a l'anomenada *Provincia de Nuestra Señora del Santo Rosario de Filipinas* (vegeu l'Apèndix); contingent important si considerem que constituïa pràcticament el 30% del total de 228 dominics que durant el mateix període partiren d'Espanya amb aquella destinació.⁹ D'aquest col·lectiu val la pena constatar com el seu origen geogràfic majoritari és rural, procedent la majoria de poblacions de la Catalunya interior on el carlisme va obtenir un cert suport, no endebades van ser Vic i Girona les diòcesis catalanes amb més dominics a Àsia.¹⁰

Tot i que l'aspiració de Vicenç Carreras era anar a missions, de fet, a Ocaña hi romangué una bona temporada, fins a les acaballes del 1865, desenvolupant diferents ocupacions i càrrecs, com foren els de lector de Filosofia, Director de novicis, mestre de conversos i professor de llatinitat i filosofia; activitats varies que compatibilitzà amb altres de caràcter més pastoral, com les de predicar i confessar.¹¹ D'aquesta etapa són un conjunt d'obres de caràcter teològic i religiós, moltes de les quals, tanmateix, quedaren inèdites.¹² Els anys de docència al convent d'Ocaña

relaciones culturales entre España y la América Latina. Siglo XIX, México, 1982, pp. 294-300.

⁹ Dades que coincideixen amb les que dona Jacint Creus en referència als pares claretians que anaren a Guinea: entre 1883 i 1911: s'organitzaren quaranta-set expedicions missioneres «que van aportar a aquelles terres un total de 231 claretians, 105 dels quals catalans», la majoria d'origen rural (cf. «Guinea Equatorial...», ob. cit., pp. 107 i 118).

¹⁰ També ha comprovat l'origen rural de la major part dels claretians que es dirigiren a Guinea Jacint Creus (cf. «Guinea Equatorial...» ob. cit., p. 118).

¹¹ Cf. Hilario Ocio, *Compendio...*, ob. cit., pp. 959-960; José María González, *Historia de las misiones...*, ob. cit., pp. 195-196; art. «Carreras, Vicenç Ferrer», *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, Madrid, 1972, vol. I, 361; Llorenç Galmés, «Carreras, Vicenç Ferrer», *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, Barcelona, 1998, pp. 449-450.

¹² José María González, *Historia de las misiones...*, ob. cit., pp. 347-361, en donar compte de l'activitat científica i literària dels missioners (1800-1954) referencia els següents treballs del bisbe Carreras: *Compendium Smae. Sti. Thomae* (ms. en versos llatins de 554 pp.), *Summa D. Thomae in versu* (70 pp.), *Summa contra gentiles* (115 pp.), *De Grammatica Latina. Libri tres rhythinis versificati* (en vers, 34 pp.), *Silva*

no feren pas minvar en Vicenç Carreras el desig d'anar a missionar, ans al contrari, fins al punt que en una carta datada el 1858 a la seva família es lamentava que frares molt més joves que ell, de fet, li passaven a davant quan es tractava d'organitzar les gairebé anuals expedicions missioneres amb destinació asiàtica:

la experiència hasta aquí me ha enseñat que no obstant que desde que estich en aquesta Santa Casa han marxat més de 25 a las misiones, y entre ells han marxat alguns més vells que jo, altres més joves; uns més adelantats en estudis, altres menos; uns més forts, altres més flachs, y aquet miserable Carreras fogons, sempre se queda per quets racons.¹³

Entre els que van marxar precisament el 1858 hi havia, per exemple, dos amics seus d'origen gironí (els pares Miquel Bonet de Regencós i Josep Dutras de Banyoles).¹⁴ En tot cas, encara haurà d'esperar sis anys més abans d'anar-hi ell. Efectivament, fou el 10 de gener de 1866 quan, juntament amb nou missioners més, sortí del port d'Alacant per dirigir-se a Barcelona (on s'acomiadà de la família) i a Marsella; aquí agafaren un altre vaixell que els portà a Hong-Kong, on d'ençà del 1860 s'havia instal·lat, procedent de Macau, la Procuració General de les Missions dominicanes a la zona, que havia esdevingut una mena de centre d'enllaç i de redistribució (de missioners, però també de tota mena d'avituellaments) entre les diverses missions i Manila. Des de Hong-Kong el 16 març de 1866 Vicenç Carreras començà a redactar una carta dirigida a la seva germana Maria que ja acabà a la ciutat de Fuzhou, capital de la província xinesa de Fujian i un dels cinc ports (juntament amb Canton, Amoy, Ning-Po i Shanghai) que s'obriren al comerç (especialment a les importacions d'opi) i a la residència d'estrangers (amb l'avantatge que els donaria la llei d'extraterritorialitat) des de 1842, després de la Guerra

praedicabilium locorum S. Scripturae, San Rafael-Devocionario (imprès a Ocaña, 1862), *La Costurera* (imprès a Barcelona, 1862). A aquest conjunt d'obres cal afegir els manuscrits que es guarden a l'AFPS, «Diálogo entre Vicens Carreras y Miquel Bonet, regenconesos» i «Diálogo entre dos niñas, una rica llamada Felipa y otra pobre llamada Sebastiana...».

¹³ AFPS, carta de Vicenç Carreras als seus pares des d'Ocaña (6-I-1858).

¹⁴ Cf. Hilario Ocio, *Compendio...*, ob. cit. Quan referència la missió núm. 79 que parteix d'Ocaña el 1858, inclou a Josep Dutras i Miquel Bonet.

de l'Opi. Tots aquests ports foren importants enclavaments comercials europeus i alhora rellevants estacions missioneres.¹⁵

Al poc temps d'arribar fra Vicenç Carreras a Fuzhou, el 21 d'octubre de 1866, ja fou consagrat bisbe coadjutor de Miguel Calderón (Oviedo, 1803-Zein, 1883), bisbe de Fujian, província xinesa que els dominics dividiren en catorze districtes que, el 1867, tenien aproximadament uns 27.675 catòlics, 35 esglésies i capelles, dos semimaris destinats a formar clergues nadius i una Santa Infància. Un d'aquests districtes, el de Fuzhou (que comptava amb uns 4.000 catòlics, dos temples i dues capelles), fou el lloc de destí del missioner de Regencós, des d'on envià un parell de cartes més als seus pares, abans de morir prematurament a l'edat de 37 anys (l'esperança de vida dels missioners dominics d'origen català destinats a Àsia durant el període 1841-1871 fou de 46 anys), víctima de la disenteria, el 16 de setembre de 1867. Fou enterrat al cementiri catòlic de la capital de Fuzhou en «un magnífic sepulcre».¹⁶ Tot i el període curt de l'actuació del bisbe Carreras a la Xina (que, de fet, no sobrepassà l'any i mig), les tres cartes que envià a la seva família, juntament amb altres dues dirigides al pare provincial, donen compte d'algunes de les seves preocupacions i actuacions en terres orientals, a més de transmetre una determinada imatge de les mateixes als seus familiars i convilatans. Vegem-ho.

Cartes des de la Xina

La llengua

Les tres cartes que el bisbe Carreras envià als seus familiars són redactades íntegrament en llengua catalana, emprant, com es podrà

¹⁵ Les dades referents a l'expedició missionera de 1866 que partí del convent d'Ocaña procedeixen bàsicament d'Hilario Ocio, *Compendio...*, ob. cit., pp. 959-968. Pel context històric de la colonització comercial de La Xina per part dels països europeus al segle XIX, vegeu Jacques Gernet, *El mundo chino*, Barcelona, 1999, pp. 465-475 (1ª ed. francesa: 1972).

¹⁶ Les referències al bisbe Calderón, a la província de Fujian i a la mort i sepulcre del bisbe Carreras procedeixen de José María González, *Historia de las misiones...*, ob. cit., pp. 179 i ss. La germana de Vicenç Carreras, sor Catalina Carreras, missionera a Filipines, notificà als seus pares la mort del bisbe en una carta enviada des de Manila el 23-X-1867. Hem calculat l'esperança de vida a partir de les dates de naixement i defunció que dona el pare Hilario Ocio pels missioners referenciats en l'Apèndix a *Compendio...*, ob. cit.

comprovar en els fragments que transcriurem, un llenguatge planer, curull d'expressions populars i de frases fetes i metàfores (que no amaguen l'origen rural del seu autor), així com d'alguns dialectalismes propis del seu Baix Empordà nadiu (com ara una clara tendència a la iodització i algunes reminiscències del parlar salat); en alguna ocasió anterior, fins i tot, el nostre missioner es mostrà orgullós davant els seus familiars per no haver oblidat del tot la pràctica de salar: «y sas meas padrinhas?, y as meu padri? (ay, furqueta, encara me recuerdo de salar) doneu-los-hi, si ha bon camí per anar a Serra, quatre o cinch carretadas de espressions, y si no, porteu-las-hi a feixos»; en d'altres, fa preguntes retòriques o introdueix alguns diàlegs incipients, com ara aquest: «pudé no vos sabrà pas greu que vos doni algunas noticias sobre mon viatge —oh! això pla— donch escolteu...».¹⁷ També abunden els castellanismes (així, per exemple, sempre dirà *dominico* per dominic), que li devien brollar amb tota naturalitat, si considerem que Vicenç Carreras romangué una bona colla d'anys a la població toledana d'Ocaña, on parlava, escrivia i predicava en castellà. De fet, en el parell de cartes seves que hem localitzat a l'arxiu de Santo Tomás d'Àvila dirigides al pare provincial demostra un coneixement i domini de la llengua castellana força considerable. Que el nostre missioner escollís, tanmateix, el català per a comunicar-se en dates ja prou avançades del Vuit-cents (1866 i 1867) amb els seus parents no deixa de ser un indicatiu més de la viva lingüística i quotidiana del català en determinats ambients socials; en definitiva, possiblement, malgrat el seu domini del castellà, li devia resultar estrany a l'hora de comunicar-se per escrit amb els seus pares i germanes emprant una altra llengua que no fos el català. Amb tot, és convenient recordar que altres missioners i missioneres de la mateixa època en circumstàncies similars ja es dirigien a la seva família i als seus col·legues d'origen català exclusivament en castellà, com és el cas del dominic Pere Almató (1830-1861),¹⁸ de la mateixa germana de

¹⁷ AFPS, carta de Vicenç Carreras a Maria Carreras des d'Ocaña (26-VIII-1855) (referència al salar); carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou (28-VI-1867). Per l'anàlisi de la llengua d'aquestes cartes segueixo a grans trets l'estudi realitzat per Isabel Cros, *Vicenç Carreras i Tauler, un escriptor català de la segona meitat del segle XIX*, Universitat Autònoma de Barcelona, treball inèdit del curs de doctorat «Llengua i Renaixença» impartit per Manuel Jorba, 1987.

¹⁸ Vito T. Gómez, O.P., «El beato Pedro Almató, O.P. (1830-1861). Correspondencia familiar», *Escritos del Vedat. Anuario*, XVII (1987), pp. 277-339. També es

Vicenç Carreras¹⁹ o del claretjà Joaquim Juanola (1853-1912);²⁰ prova, tots tres casos, de l'avançat procés de castellanització –que ja venia de temps molt reculats– que s'experimentava entre el clergat regular, que ben segur té a veure tant amb el reclutament d'abast geogràfic més ampli que es donava en els ordes religiosos (a diferència del clergat secular que es reclutava, en general, en la pròpia diòcesi on actuava) com en el fet de gaudir d'una organització i d'unes estructures institucionals més centralitzades i d'àmbit espanyol.

L'ascens a l'episcopat

Les cartes que comentem en primer lloc tenien l'objectiu prioritari de mantenir el contacte i la comunicació amb la família i els amics que deixà en el seu poble nadiu. L'autor, donant múltiples mostres d'afecte, tendresa (especialment vers la seva germana Maria), cordialitat, i a voltes, fins i tot, un cert sentit de l'humor, es preocupa per saber coses sobre la seva salut, els dóna no pas pocs consells pictosos i moralitzants i els fa cinc cèntims sobre el seu nou destí. En qualsevol cas, aquest petit epistolari sembla trencar amb la imatge del missioner que, seguint l'imperatiu bíblic («oblida el teu poble i la casa del teu pare», Salm 45:11), es distancia progressivament dels seus lligams familiars. No endebades, recordem-ho, alguns ordes religiosos preguntaven als informants confidencials dels aspirants a entrar-hi preguntes com ara «¿siente afición a los parientes?; ¿Habla de ellos, de su casa o patria, o de las diversiones mundanas?»²¹ Tot i que la mort prematura del nostre

comunicava amb la seva família en castellà des de Califòrnia el dominic Francesc Vilarrasa (n. Poble de Lillet, 1814), com es pot veure en les cartes que publicà la *Revista Catòlica* de Barcelona, els anys 1845, 1846, 1847, etc., referenciades per Vito T. Gómez, «Los dominicos exclaustrados...», ob. cit., pp. 524-528.

¹⁹ AFPS, diverses cartes de Caterina Carreras, germana de la Caritat, des de Manila a la seva família.

²⁰ Jacint Creus, *El pare Joaquim Juanola (1853-1912) i l'inici de la colonització de Guinea Equatorial*, Olot, 1998.

²¹ Les preguntes corresponen a l'interrogatori que es feia als informants dels aspirants a entrar als claretians a finals del segle XIX (cf. Jacint Creus, «Sexe i missió...», ob. cit., pp. 94-95). Aquest autor ha posat de manifest una certa tendència dels missioners claretians a deslligar-se de la seva família i del seu lloc d'origen: així, constata que el pare Juanola, quan embarcà el 1884 en direcció a Fernando Poo, des d'aleshores –diu– «mai més no va tornar a casa i va romandre a Guinea Equatorial fins a la mort». En els seus escrits, tots ells de de l'Àfrica Equatorial, mai no feu esment de la seva

missioner no ens permet saber si, amb el temps, les seves relacions epistolars amb la família s'haurien refredat (ho hem de contemplar com una possibilitat), les tres cartes de què disposem denoten, pel to i la llargada, que no són cartes protocol·làries i de meres circumstàncies. Vegem-ho.

A través d'una carta des de Fuzhou (signada el dia de Sant Judes de 1866) comunica als seus pares el fet de la seva consagració com a bisbe, amb el títol de Bisbe de Dionisia. Ho fa d'una manera franca, planera i sense embuts, tal com ja hem anunciat en l'encapçalament d'aquest article («ja n'hem feta una com un coba: quan vas arribar, me donaren dos-cents duros y ara ja m'han fet bisbe»), i mostrant la seva incredulitat sobre l'esdeveniment («Déu de cels y terra! Només que de mirarme lo dit ab l'anell [*s'exclamarà*] ga tremolo. Un Bisbe, jo un bisbe!!!; sí, ho som, tan si ho crec com si no ho crec, ja ho som»). També fa una descripció sumària de la cerimònia de consagració («lo diumenge 21 de octubre me consagraren entre una multitud de cristians que estaban com las esclobas de una piña: buscàrem la iglesia més gran que és com la bostra [*la de Ke-Sen a Fogan*], ho férem mig d'amagatotis y era tota plena de gom a gom...»); i finalment els demana que donin gràcies a Déu perquè «de un cabacuchs ha volgut fer un Príncep de Santa Iglésia».²² La informació sobre el nou estatus del missioner dominic transmesa a la seva família no podia pas anar acompanyada d'una fotografia de record (com semblaria lògic), ja que hi ha constància que al cap d'uns mesos –a l'abril de 1867– encara no havia trobat el moment de fer-se una fotografia, cosa que, d'altra banda, li demanava de manera insistent el pare provincial des de Manila: «yo pensaba incluir el mio [=el meu retrat] en esta, pero no he tenido tiempo para ir a la fotografia que está una hora distante, pero lo haré Dios mediante».²³

família, de Maià ni de la Garrotxa; ell era un enviat de Déu als negres “espanyols” de la Guinea i volia seguir el consell bíblic al peu de la lletra: «Oblida el teu poble i la casa del teu pare» (Jacint Creus, *El pare Joaquim Juanola...*, ob. cit., p. 45).

²² AFPS, carta de Vicenç Carreras als seus pares des de Fuzhou (dia de Sant Judes, 1866). Foren diversos els missioners que relacionaren l'acte de consagració de Vicenç Carreras com a bisbe en termes força similars, però de manera més detallada: es tracta dels pares Josep Coltell i Guillem Burnó a *El Correo Sino-Annamita...*, ob. cit., II (1867), pp. 82-99 i 100-112, respectivament.

²³ ADPSR, Sec. Xina, vol. 11, doc. 28 (carta de Vicenç Carreras al Pare provincial, 10-IV-1867).

L'aprenentatge del xinès

Sobre la seva actuació i els mètodes d'evangelització que emprava les cartes en donen alguns indicis. En primer lloc, les referències a la necessitat de conèixer i emprar la llengua xinesa i els seus dialectes i a vestir a la manera xinesa (la descripció que fa del vestit que li ha fet un sastre de Hong-Kong no té pèrdua), com a primer pas per assolir l'evangelització dels anomenats *gentils* –mesures que no tenien, tanmateix, res a veure amb els vells mètodes d'acomodació i de tolerància introduïts pels jesuïtes respecte el manteniment sincrètic per part dels indígenes xinesos cristianitzats del culte als seus avantpassats i al mateix Confuci; mètodes que foren definitivament prohibits per Roma el 1742, després d'una llarga polèmica que sacsejà Europa.²⁴ Així ho comunicava a Maria Carreras: «Sí, caríssima germana, sí; fem com los chinos, vestim com ells, parlem com ells per conquistar-los a Jesucrist: prega fervorosament per nosaltres, a fi de que tant treball no sia sense fruit».²⁵ Pel que fa a la llengua, tanmateix, l'aprenentatge per part de Vicenç Carreras no fou pas ni fàcil ni ràpid. El fet de no entendre bé el xinès ni l'anglès li provocà, per exemple, que de manera involuntària no respectés les normes quaresmals el divendres dels Dolors en menjar carn i peix: «com los uns parlàban chino y altres anglès, y jo no entench res [*deia resignadament*], menjaba lo que'm donàban»; o que un període de tant de treball per un sacerdot com la setmana santa (ell mateix havia enviat anys

²⁴ Sobre els mètodes evangelitzadors practicats pels jesuïtes a La Xina, de manera especial pel pare Matteo Ricci (1552-1610) i la polèmica (incentivada en part per franciscans i dominics), a l'entorn de les pràctiques sincrètiques dels "ritus xinesos" (prohibits el 1645; més endavant tolerats i prohibits de nou segons etapes per esdevenir, a partir de 1742, condemnats de manera absoluta i definitiva) és imprescindible consultar el llibre de Jacques Gernet, *Primeras reacciones chinas al cristianismo*, México, 1989 (1ª ed. francesa: 1982). Vegeu, també, A. Prosperi, «El misionero», dins R. Villari *et al.*, *El hombre barroco*, Madrid, 1992, pp. 201-239; i J. Bestard, J. Contreras, *Bárbaros, paganos, salvajes y primitivos. Una introducción a la antropología*, Barcelona, 1987, pp. 145-163. Sobre els problemes lingüístics dels missioners, vegeu Jean-Pierre Duteil, «Les missions catholiques face aux difficultés linguistiques», *Revue d'Histoire Ecclesiastique*, 95/3 (2000), pp. 427-444.

²⁵ AFPS, carta de Vicenç Carreras des de Hong-Kong a Maria Carreras (16-III-1866). En aquesta carta en referència al vestit de xinès, entre d'altres comentaris, es pot llegir: «ha vingut lo mestre sastre y me ha portat mon vestuari de chino: examine[m]-lo: sis camisas, sis calçotests, sis parells de mitjas, unas lligacamas, dos parells de sabates, dos sayos, un capot, un casquet y... una cua».

anteriors des d'Ocaña cartes on narrava jornades de setmana santa esgotadores) li resultés més aviat de descans, ja que, segons el nostre missioner, «jo no entench ni una paraula de estos cristians, per lo tant, ni puch confessar ni puch predicar».²⁶

Un cop va visitar el bisbe Calderón, del qual fou coadjutor, a Fogang, i per solventar el problema de la falta de coneixement de la llengua es determinà que es traslladés a Fuzhou, on hauria d'establir-se per «apèndrer de parlar xino».²⁷ En les cartes posteriors ja dóna a entendre alguns progressos en aquesta direcció, si bé quan visità una població propera a Aupuà i s'allotjà a casa d'uns cristians nadius reconeix que després de sopar s'excusà i es retirà a dormir ben aviat: «com jo encara no sé enrahonar gaire, perquè lo seu llenguatge ja és molt diferent del que parlem a Focheu, vas dir que havia de resar, y nos retiràrem casi tot seguit de haber sopat».²⁸ Pel que fa a l'aprenentatge de la llengua xinesa el bisbe Carreras degué rebre, tanmateix, l'ajuda decidida d'aquells missioners que ja portaven més temps en terres orientals, i es degué beneficiar, així mateix, dels diccionaris de xinès-espanyol que alguns d'ells (com fou el cas del mateix bisbe de Fujian Calderón i del seu coadjutor Justo Alfonso Aguilar, a qui succeí Vicenç Carreras) havien elaborat.²⁹ En qualsevol cas, aquesta actitud decidida per part dels missioners en l'ús de les llengües no europees, més que no pas denotar una determinada sensibilitat per la diversitat lingüística i cultural (per dir-ho amb llenguatge actual), responia a l'imperatiu que, en una fase inicial, l'evangelització, si volia ser mínimament exitosa, no podia pas fer abstracció de la realitat lingüística d'una determinada regió.³⁰

²⁶ AFPS, carta de Vicenç Carreras des de Hong-Kong a Maria Carreras (16-III-1866).

²⁷ *Ibid.*

²⁸ AFPS, carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou (28-VI-1867).

²⁹ Una simple ullada al capítol dedicat per J.M. González, *Historia de las misiones...*, ob. cit., pp. 347-361, a l'activitat científica i literària dels missioners dominics permet observar una considerable producció de diccionaris i gramàtiques, alguns publicats i d'altres manuscrits, com és el cas de Fr. Miguel Calderón (1803-1883), autor d'un manuscrit de cinc-cents pàgines, del qual existien diversos exemplars, titulat *Diccionario español-chino*; i de Justo Aguilar (1814-1874), autor d'una *Gramática española-fochuesa* (manuscrita) i d'un *Diccionario fochués-español* (3 vols. manuscrits).

³⁰ Reflexions similars també les fa Jacint Creus a *El pare Joaquim Juanola...*, ob. cit., pp. 95-96, comentant el fet que el pare Juanola fos l'autor de dues gramàtiques bubis.

El valor afegit

Les cartes del bisbe Carreras, a més de donar la notícia de la seva flamant consagració com a bisbe i d'indicar el problema inicial que li suposà el desconeixement de la llengua xinesa, resulten d'especial interès pel fet de convertir-se, en alguns fragments, en una mena de breu crònica de viatge que, tot i no tenir cap mena de pretensió literària i etnogràfica (la carta de caràcter familiar no era possiblement el lloc més escaient per aquesta labor), introdueix els lectors en la descripció d'una geografia que els resultava, no cal dir-ho, allunyada i exòtica, i d'unes formes de vida, de treball, d'alimentació i de pràctiques religioses també molt diferenciades, i que, precisament per això, l'autor possiblement intuïa que havien de despertar l'interès (i potser l'admiració) dels seus familiars i amics de Regencós. I són aquestes descripcions, a voltes generoses, malgrat la brevetat imposada pel gènere epistolar, les que donen a aquestes lletres un valor afegit.

Abans de donar els detalls més significatius d'aquests fragments, potser és convenient indicar, si hom vol entendre'n els aspectes formals, que els missioners tenien la mà trencada a escriure i llegir cartes: entre ells, val la pena recordar-ho, es comunicaven i donaven notícies de les distintes missions a través de correspondència, i no endebades han estat els repertoris epistolars conservats en els arxius centrals dels distintes ordes religiosos una de les fonts bàsiques per als historiadors.³¹ Més encara: a vegades, aquesta correspondència entre els missioners era al seu torn recollida i publicada en sengles publicacions, cosa que amplificava el grau de coneixement sobre el fenomen missional en determinats cercles, com fou el cas de *El Correo Sino-Annamita de las misiones del sagrado orden de predicadores en Formosa, China, Tung-King y Filipinas*, periòdic que es començà a publicar el 1866 des de Manila. Així, per exemple, el pare Josep Dutras (originari de Banyoles) escriu el 1867 una carta des de la Xina al pare provincial de Manila, que posteriorment també fou publicada a *El Correo Sino-Annamita*, on

³¹ Són prou conegudes, per exemple, les *Lettres édifiantes et curieuses écrites des missions étrangères par quelques missionnaires de la Compagnie de Jésus*, publicades a París entre 1717 i 1774 en trenta-un volums. Eren moltíssimes les revistes de temàtica religiosa al llarg del segle XIX que publicaven notícies, relacions i cartes de missioners. J.M. González afirma, en referència a Vicenç Carreras, que «por la lectura de cartas de misioneros se despertó en él la vocación de misionero» (*Historia de las misiones...*, ob. cit., pp. 196-197, n. 7).

agraeix precisament la tramesa d'aquest periòdic i queda clara quina era la seva utilitat:

recibí un ejemplar del *Correo Sino-Annamita*, que para todos será motivo de edificación, pero para los misioneros un libro de grande instrucción. Por él veremos lo que hacen los demás, y así podremos ver la diferencia de unos y otros [...] y después de un maduro examen y discusión se resolverá si es prudente también en la propia misión seguir el ejemplo de los demás.³²

Doncs bé, si es fa abstracció de les parts més personals i familiars de les cartes del bisbe Carreras, s'haurà de convenir que tenien un gran paral·lelisme i similitud amb les cartes dels missioners publicades en l'esmentat *Correo Sino-Annamita*. Observem-ho.

Referències històriques

Les cartes que estudiem, donen notícies precises sobre el moment històric i el passat més recent del vell Imperi xinès? La resposta és més aviat negativa. Les informacions en aquest sentit resulten molt escadusseres i vagues. Tanmateix, l'autor de les cartes es refereix indirectament a la revolta dels *Taiping* (1851-1864) contra la dinastia manxú quan esmenta que «tres o cuatro años ha, vingueren los inglesos y francesos a fer guerra y mataren molta gent, y ara, quan vehuen un home que porta calsas, ga-n fuxen com el dimoni de la creu»,³³ intervenció militar francesa i anglesa que contribuï a la victòria de les tropes manxús sobre els revoltats, obrers i camperols, seguidors d'Hong Xiuquan i del seu missatge místic i col·lectivista. La revolta és descrita amb prou detall en les relacions dels missioners (entre d'altres pel missioner banyolí Josep Dútras) en el *Correo Sino-Annamita*.³⁴

³² José J. Dútras, «El P. Dútras al P. Provincial de Filipinas», *El Correo Sino-Annamita o correspondencia de las misiones del sagrado orden de Predicadores en Formosa, China, Tong-King y Filipinas*, II (1867), Manila, p. 130.

³³ AFPS, Carta de Vicenç Carreras des de Fuzhou al seus pares (dia de Sant Judes de 1866). Sobre la revolta dels Taiping, vegeu Gernet, *El mundo chino*, ob. cit., pp. 479-484.

³⁴ Així, per exemple, el pare Dútras escriu al pare provincial Fr. Domingo Treserra des d'Emuy (20-X-1864): «Bajo la más profunda emoción escribo a V.R. estas líneas. Los rebeldes han llegado a mi cristiandad y en la actualidad nuestra iglesia sirve de cuartel a tales caníbales. Nada hay respetables para ellos: ancianos, hombres, mugeres y niños, todos son víctimas o de sus brutales pasiones o de sus dagas. Los cristianos que habitaban dentro de la ciudad de Chang-Chin han sido muertos o heridos o

Si Vicenç Carreras feia referència a la intervenció anglesa i francesa era per tal que s'entengués les moltes prevencions que despertaven els estrangers (i, per tant, també els missioners dominics) als xinesos: «Totom me miraba, lo matex que fan per aquí la mainada quan pasa algun fransès. Uns se'n rèyan; altres me dèyan un fàstig, que és com si diguesse[n] gabaig porc. I perquè estan escarmantat[s]», explicava, per exemple, al seu pare quan li narrava el seu viatge per l'interior de la província de Fujian.³⁵ L'hostilitat envers els estrangers que constatava en l'ambient el bisbe Carreras es produïa en uns moments, precisament, de certa calma i distensió (si més no teòrica), no endebades l'emperador havia signat el 1844 i 1846 diversos decrets i tractats amb França favorables als catòlics, en la mesura que permetien la predicació i la construcció de temples en tots els ports oberts al comerç estranger i contemplaven la possibilitat que els xinesos adoptessin la religió cristiana. Possiblement fou per evitar possibles conflictes amb la població que els missioners dominics disposaven de vestits a la xinesa, anaven amb els caps afeitats i amb perilla (tal com va descriure el nostre missioner a la seva germana des de Hong-Kong), i tenien tendència a utilitzar la cadira coberta de braços com a mitjà de transport.³⁶

prisioneros (ignoramos el paradero de éstos). De setenta u ochenta mil habitantes que contenía la ciudad dentro de sus muros apenas existe una tercera parte» (ADPSR, Sec. Xina, vol. 11, doc. 21); carta que es publicà a *Resumen histórico de las misiones que la Provincia del Santísimo Rosario de Filipinas de la orden de predicadores tuvo en la Isla de Formosa ... Estado actual de las misiones de la misma provincia tiene en el imperio de la China, principales sucesos ocurridos desde 1862 hasta el presente*, Manila, 1864, pp. 58-59.

³⁵ AFPS, Carta de Vicenç Carreras des de Fuzhou als seus pares (dia de Sant Judes de 1866). Sobre el naixement i desenvolupament d'una hostilitat vers els estrangers a la Xina, vegeu Gernet, *El mundo chino*, ob. cit., pp. 508-512.

³⁶ Sobre els tractats amb França favorables als catòlics, vegeu J.M. González, *Historia de la misiones...*, ob. cit., pp. 11-12. Sobre l'ús de la cadira de braços, el bisbe Carreras dirà: «En estas terras hi ha mols pochs cotxes, ni cabalcaduras de lloguer: los chinos mateixos fan de burros. Se úsan una especie de cadiras de brasos que són de una especie de vim, tenen unas ansas en las cuales fican dos pals semalers, se'ls carrègan dos chinos a muscles y dintre la cadira [va] lo señor o señora. Todas las casas acomodadas tenen dos o cuatro de estos vastaxos que en xino se diuen *culis*» (AFPS, carta a Maria Carreras des de Hong-Kong, 16-III-1866). El bisbe coadjutor de Fujian, Justo Aguilar, reconeixia, per exemple, que en una visita que efectuà el 1864 a un mandarí per demanar-li més protecció per als cristians s'hi presentà «vestido de obispo y conducido en mi silla por cuatro cargadores (privilegio exclusivo de los mandarines) [...]». Todas estas ceremonias son necesarias para estas gentes, que dan

Les referències a les actituds hostils de la població xinesa respecte dels estrangers també són constants i reiterades en les relacions publicades a l'esmentat *Correo Sino-Annamita*. Així de clar ho deia, per exemple, el pare Gentili, el 1866, quan feia la descripció del seu districte de Tein-Tau:

Este distrito está dividido por un ancho río navegable aun para los grandes barcos europeos, pues por dos veces en los años pasados vi enfrente a este pueblo fondeado un barco grande cargado de azúcar y lienzos, me privé de la curiosidad de ir a ver si era inglés o americano, para que estos chinos no sospecharan alguna relación mia con los del barco; porque una duda tienen los chinos, de que todos los misioneros somos un cuerpo avanzado de los europeos, para poco a poco subyugarlos a la Europa; duda que nadie puede quitar a los gentiles que no pueden penetrar, o mejor, que no quieren creer el fin santo para que hemos venido, que es el quererlos felices para toda la eternidad.³⁷

Testimoni de gran interès, aquest darrer, que mostra la dificultat d'establir fronteres nítides entre dos processos (el de colonització europea i d'evangelització) que històricament s'han retroalimentat.

Descripcions geogràfiques i crònica dels viatges

Les cròniques dels viatges ocupen lògicament una part important de les cartes en la mesura que el seu autor es desplaça molt des de la seva arribada a Hong-Kong. Primerament, per anar des d'aquesta colònia britànica a la província de Fujian, situada al sud-est de la Xina i espai tradicionalment més *missionat* pels dominics espanyols, d'ençà del segle XVII. I, en segon lloc, per desplaçar-se de manera freqüent per l'interior de la província de Fujian; d'aquesta, el nostre missioner descriurà les ciutats d'Amoy (on arribà des de Hong-Kong) i Fuzhou (ciutat on residirà i on serà enterrat), així com la de Fogang (on residia el bisbe Calderón, vicari apostòlic de Fujian), i altres poblacions (com la d'Apuà) on anirà ja com a bisbe per tal de visitar els pares missionistes i d'impartir la confirmació.

En les descripcions que dona es recrea en les situacions de perill (que donen al seu protagonista una certa aura d'heroïcitat que degué plaure no

suma importancia a las apariencias» (cf. *Resumen histórico de las misiones...*, ob. cit., p. 31).

³⁷ *El Correo Sino-Annamita...*, II (1867), p. 70.

pas poc als lectors de les cartes), com aquelles que són degudes a temporals marítims («tot lo dia varem estar ab un continuo balanzim balanzam, que lo barco semblaba un barsol del hereu cuan lo brasola la pubilla que ha caigut del escambell»), dirà del seu viatge per mar des de Hong-Kong a Amoy) o bé a tempestes en corriols tortuosos i accidentats de muntanya:

Lo 6 de abril he sortit de Fotxeu a Fogan portat per dos hòmens ab una cadira, no sé si siga com un Sant Pare, o com un Carnestoltes. [...] A las dos se aixecà un vent tan fort, ab trons y llams y un xàfach de agua que espantaba. Jo miraba per los forats del costat y veyá uns ribastos com aquell de Sant Sebastià y deya: Mare dé Déu, si rellisca algun del[s] quem portan men vaix a furtir barratinas sense remisió.

Potser allò que destacava gairebé de manera obsessiva eren les grans distàncies existents entre les ciutats i pobles, així com la grandària de les ciutats. Així descriurà el seu viatge pels territoris de Fujian:

Aquest mes he fet un viatge per aquesta Província, travesan-la de cap a cap; és casi tan gran com tot España y és casi la més petita de deseuit que ni ha en aquest Imperi o Regne; en aquesta sola provincia hi ha més de trenta ciutats com Gerona, y la ciutat que jo estich [*es refereix a Fuzhou*] a lo menos és com deu Geronas; hi ha més de un milió de personas.³⁸

Sovintegen, així mateix, les referències a les grans distàncies que han de fer els cristians xinesos per arribar a les poques esglésies de què disposen, la qual cosa provoca que els missioners només els puguin visitar una vegada a l'any. Els pares dominics, diu,

estan distribuïts com los señors rectors per aquí en los pobles, de vegadas a quatre horas lo un del altre y de vegadas a cuarenta; oh vosaltres, que tan poch cas feu del capellà que vos predica, apreneu de los cristians de aquest districte en que jo, jo mateix me trobo, molts, moltíssims dels quals viuen a 30 y 40 horas de la casa del Padre Misionista, y que per consegüent no pot visitar-los més que una vegada a l'añ, per confesar-los y dir-los una missa en una plaja, en un llagut, en un vall o montaña o en alguna pobra casa de cristians...³⁹

Un mosaic de religions

Un dels aspectes que devien impactar més els lectors de les cartes (immersos com estaven en una societat on la llibertat de cultes no estava

³⁸ AFPS, Carta de Vicenç Carreras a Maria Carreras des de Hong-Kong (16-III-1866).

³⁹ Ibid.

garantida i on la catòlica era la religió confessional i majoritària de l'Estat) és la bigarrada i complexa realitat religiosa que descriu el bisbe Carreras, el qual no s'està de recordar l'existència de dues menes d'"infidels" en aquelles terres, la dels *gentils* o xinesos als que calia intentar convertir al catolicisme, sí, però també la de les altres religions, ja fossin cristianes (com el cas dels anglicans, especialment presents en els ports oberts al comerç i als estrangers, un cop acabada la Guerra de l'Opi) o musulmana. No deixen de ser significatives les observacions que fa des de Hong-Kong:

Ja sabs que esta ciutat [*dirà, per exemple a la seva germana Maria*] és una verdadera Babilònia: inglesos, olandesos, portuguesos, chinos, àrabs, etc.; cada hu ab sos costums, y ab la sua religió; tant aviat me trobo ab idolatras, com ab moros, com ab protestants, etc. A vegadas trobo una colla de señoras inglesas, sens disputa molt més guapas que las españolas, ab sas criaturas de 4, 5 o 6 años que semblen uns angelets: Quina llàstima!, penso jo, no poder-vos tan a vosaltres com a vostras mares tirar-vos entre cap y oreyas un ansat de aygua, y dir-vos "jo té batejo!"⁴⁰

Les ocasions que tingué el nostre missioner de tenir contacte amb els anglesos devien sovintejar sobretot quan viatjava. Així, quan comenta que per anar de la ciutat de Fuzhou a Amoy ha optat per la ruta marítima per ser més curta que no pas la terrestre (40 hores enfront vuit dies) es lamenta que en aquella opció, deia, «no hi altre inconvenient sinó que tots los del barco són inglesos heretges, però són bona gent; no ns diuen pas res, perquè ells lo que búscan són 40 duros de pasatge y no més».⁴¹

Pel que fa a les pràctiques religioses dels xinesos, el nostre missioner en les seves cartes no és gaire (o gens) explícit més enllà de constatar que en els hostals «així com los cristians solen tenir estampas de sants, ells tenen figuras dels seus déus: quan jo las veyia [*afegeix*] solia dir dintre del meu cor: "Déu vos illumine ab un llam del cel"; o d'explicar, per exemple, que a la població d'Apuà «vihuen barrejats christians ab gentils; a fins ab una mateixa família, n'i ha de totes duas lleys, y mentres los uns se'n van a oir missa o diuhen lo rosari, los altres se encomànan als seus déus perquè los donen forsas fills, cap filla, moltes riquesas y llarga vida: veus aquí las tres venaventuransas de aquesta terra: tenir noyas és una malaventuransa, y per això las tiran al carrer».⁴²

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ AFPS, Carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou (28-VI-1867).

⁴² *Ibid.*

Altres relacions de missioners de la mateixa època registren, a més de les baixes de “cristians vells” (que relacionen amb l'hàbit del consum d'opi importat pels anglesos), el fet que molts xinesos cristianitzats (de manera especial els més rics i lletrats) no es podien desempellegar de velles pràctiques, ja que, deien, «ofrecen sacrificios a sus antepasados», «no pocos casan sus hijas con gentiles hasta en su tierna edad», i mantenien el rètol de Confuci a les escoles amb l'objectiu que fos adorat pels alumnes; per tot plegat, denunciaven els missioners, es podien considerar «cristians de nom» però «confucians en la realitat».

Altres missioners, en canvi, en les seves relacions publicades més endavant al *Correo Sino-Annamita*, descrivien amb molt més de detall unes pràctiques que presentaven com a supersticioses, com els casos dels dominics Pauli Bassó (1846-1889) i Salvador Massot (1845-?), que, respectivament, elaboraren el 1888 una *Relación sobre algunas costumbres y prácticas supersticiosas de los lamas o bonzos del Tibet y su concordancia de los demás bonzorios de China principalmente de Fo-Kien* i un acurat informe *Sobre la autenticidad de los clásicos chinos*.⁴³ Aquests informes, juntament amb les relacions condemnatòries de caràcter més convencional dels missioners, tenien com a comú denominador l'actitud etnocèntrica dels seus autors (també constatable en les cartes del nostre missioner), al considerar la seva religió superior al confucionisme o el budisme i mostrar-se ben poc disposats, per dir-ho a la manera dels antropòlegs, a la comprensió de l'“alteritat”.

La pobresa i la situació de la dona

En les cartes que fa el bisbe Carreras no es detecten descripcions que caiguin, diguem-ne, en l'exotisme i el pintoresquisme. Possiblement, la finalitat moralitzadora de les seves cartes ho dificultava; al capdavant, el nostre missioner havia de justificar davant els seus familiars tothora quin era el principal objectiu de la seva anada a la Xina, que no era altre que el de contribuir a la conversió dels que per a ell eren uns “infidels”. Però el que sí que li anava com l'anell al dit, de cara a transmetre missatges

⁴³ Les cites entre cometes i les referències a l'opi i a la imatge de Confuci a les escoles procedeixen d'*El Correo Sino-Annamita...*, ob. cit., II (1867), pp. 82-99 (relació de Josep Coltell); els treballs dels pares Bassó i Massot foren publicats a *El Correo Sino-Annamita...*, ob. cit., XXII (1888), pp. 179-203 i 206-254, respectivament.

moralitzadors, era descriure amb un cert detallisme tant les situacions de pobresa que podia observar com la situació de la dona a la societat xinesa: ho fa, però, de manera plana, sense aprofundir-hi ni intentar esbrinar-ne les causes. Així, quan és a Hong-Kong compara el benestar dels anglesos («los inglesos, com són los amos de esta isla, se tráctan tots molt bé, perquè tots ells són empleats del govern») amb les bosses de pobresa de la ciutat:

però los chinos, lo que és la clase pobre, és una llàstima. En esta sola ciutat [*afirma*] pudé n'í ha més de dotse mil que no tenen altre casa que un llagut a la platja. Allà nexen y moren, ménjan y dórman. Al mitg del llagut hi ha un ensostrat cubert ab un teixit de cañas: serveix de entrada, sala y menjador, y lilit, sota de l'ensostrat hi ha un cau per la familia petita; la cuina és un fogó que hi ha a la popa. Però, Señor, i la caganera? Al mar, que és prou gran. I què ménjan? Arròs; lo coen ab aigua, y después lo cólan ab un sistell o cabàs, lo buïdan ab una casola y totom tira de allà a puñats.

Després d'aquesta llarga descripció, tot seguit afegeix la pertinent reflexió moral: «Donem gràcies a Déu y siam-li agrahit[s], ja que nos ha fet tants i tan gran grans beneficis que a tans altres los ha negat».⁴⁴

La situació de la dona, en general, i l'abandó (quan no l'infanticidi) de les nenes, en particular, també ocuparen un cert espai en les cartes que analitzem, la qual cosa no resulta pas estrany en la mesura que fou, de manera especial el segon aspecte, una de les principals preocupacions dels missioners a la Xina. Des de Hong-Kong dirà a la seva germana Maria:

las noyas de esta terra són com los burdagassos de per aquí. Un burdagàs és la escòria de la casa; lo més carregós sempre és per ell; vet aquí lo que són las noyas chinas [...]. Avui mateix he anat a passeix a dintre mar ab un llagut: una noya de 10 anys al timó, un altre de 12 a las velas, una altre de 8 ab un rem, y lo més particular: que la del timó portaba una criatura de 2 anys, penjat a la esquena ab una fxa. Pobres noyas! Pobres donas chinas, quina vida tan arrastrada tenen!⁴⁵

En una altra carta explicarà un cas que va viure quan visitava la població d'Aupuà:

se me presentà una noya de 12 anys, tota plena de lepra com lo sant Jop, dien-me que el seu pare no la volia pas, si la volia replegar: "Digas al teu pare que vinga". Ve son pare, y diu que de allò [*de sa filla*] no'n pot pas fer res. Que ja me la dóna. La vas

⁴⁴ AFPS, Carta de Vicenç Carreras a Maria Carreras des d'Hong-Kong (16-III-1866).

⁴⁵ *Ibíd.*

replegar y portar a a la casa de Fochou; ha tingut una verola terrible y después ha quedat neta y ara va aprenent la doctrina per batejar-la.⁴⁶

En altres ocasions explica que davant les dificultats d'aconseguir nous cristians a Fuzhou («Prega a Déu nostre Senyor tinga lo consol de vèurer aquesta populosa ciutat reduïda al cristianisme!»), l'única satisfacció que tenien els missioners provenia «de las noyas que repleguem y comprem. Cada una regularment nos costa tres-centas xapecas: cinquanta xapecas fan un ral. Digas [*afegia*] a la cusina pubia veyya que ab los seus dinés ja n'e compradas sis; quatre de ellas ja són al Cel, perque casi totas se moren».⁴⁷ I a vegades després de fer aquestes descripcions no s'està de fer una forta reprimenda a les classes benestants dels països europeus: «¡Oh, ríchs y potentats de Europa, si vostres ulls ho vejessen! Oh pasetas y doblas de quatre, tan mal gastadas en balls, teatros y vanitats, quin dringadrich fareu lo dia del judisi devan de Déu, demanant venjansa contra los malgastadors!».⁴⁸

No és gens rar que el bisbe Carreras en la correspondència familiar es referís a la tasca duta a terme pels missioners d'atenció i acolliment de les nenes abandonades. De fet, durant la seva curta estada a La Xina, una de les seves màximes preocupacions fou la de reformar l'Hospici de Fuzhou, tal com reconeix un dels historiadors de les missions dominicanes:

otra cuestión a la que [*el bisbe Carreras*] dedicó todos sus afanes fue la reforma de la Santa Infancia. En vez de dar las niñas a lactar fuera, creia era más acertado criarlas dentro del edificio de la Santa Infancia con nodrizas que vinieran allí; y, en lugar de tenerlas al cuidado de las beatas chinas o de terciarias dominicas de Manila, debían estar al cuidado de las hermanas de la Caridad; y, al frente de éstas una hermana suya de la Caridad que se hallaba en Manila.⁴⁹

En aquest sentit, s'ha conservat un dictamen manuscrit seu redactat des de Fuzhou el 12 de febrer de 1867 del qual es dedueix que els seus projectes, tanmateix, no resultaven del tot convenients als ulls del Pare provincial de Manila. A través d'aquest dictamen, s'observen quina mena d'argumentacions utilitzà per defensar les germanes de la caritat com a encarregades de l'hospici:

⁴⁶ AFPS, Carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou (28-VI-1867).

⁴⁷ AFPS, Carta de Vicenç Carreras a Maria Carreras des de Ilong-Kong (16-III-1866).

⁴⁸ AFPS, Carta de Vicenç Carreras al seu pare des de Fuzhou (28-VI-1867).

⁴⁹ José Maria González, *Historia de las misiones...*, ob. cit., p. 196.

estoy por hermanas de la Caridad, con tal que no vengan Paúles [...]. Si se tratara de sola educación nuestras terceras pueden competir con las hermanas de la Caridad; en el reino de la educación cortesana y política (que buen provecho les haga) las aventajan; en la doméstica-práctica (que Dios nos dé) se quedan muy atrás: en limpiar mierda se pintan solas las hijas de la Caridad.⁵⁰

El dictamen, al mateix temps, deixa clara que la raó de proposar la seva germana com a responsable de l'Hospici tenia a veure amb l'objectiu d'evitar possibles suspicàcies entorn les relacions entre els missioners i les monges europees. En aquest sentit, el dictamen del bisbe Carreras deixa entreveure que les objeccions principals a les seves propostes provenien de la idea que portar monges europees a la Xina podia suposar un seriós risc per a la castedat dels missioners. I és per això que afirma que aquest perill no deixaria pas d'existir, ans al contrari, segons la seva opinió (amb un arguments que denoten possiblement alguns prejudicis i estereotips respecte la dona oriental) en el cas que l'hospici es deixés en mans de dones xineses:

los peligros serian mayores con chinas que con europeas. Con europeas peligra el misionero europeo; con chinas no peligra menos el europeo y peligra el chino sacerdote y secular. La mujer china es más hipócritamente seductora que la europea, y su desvío más incorregible en el caso de que hablamos.⁵¹

A tall de cloenda

Hem pogut constatar que el cas del dominic Vicenç Carreras i Tauler (1830-1867), lluny de ser únic i excepcional, és força representatiu en la mesura que formà part d'aquell contingent de missioners (reclutat bàsicament en la Catalunya interior i rural) que en els anys centrals del segle XIX optaren per les missions d'Àsia, després de passar per un període de formació (i d'exercici de la docència, en el cas del nostre missioner) en el convent-collegi d'Ocaña, que es salvà del procés de l'exclaustració i de la desamortització endegat pels liberals pels «esfuerzos que realizaban en promover la salud espiritual de aquellos

⁵⁰ ADPSR, Sec. Xina, vol. 11, doc. 28 (dictamen de Vicenç Carreras dirigit al Pare Provincial, Fus, 12-I[-1867]).

⁵¹ *Ibid.* Sobre les precaucions, el control i la transgressió del vot de la castedat dels missioners, resulten pertinents i innovadores les reflexions que ha fet recentment Jacint Creus a «Sexe i missió...», *ob. cit.*

índigenas y en robustecer su fidelidad al trono legítimo de España».⁵² Si la raó política principal de salvaguardar de les mesures desamortitzadores aquest convent era assegurar el reclutament i formació específica de missioners destinats als dominis colonials espanyols a les Illes Filipines, de retruc la mesura possibilità, així mateix, la continuïtat de la presència de missioners procedents d'Espanya a la Xina, on els dominics disposaven de missions des de temps enrere.

Les cartes del bisbe Carreras a la seva família des de la Xina ens han permès comprovar com, malgrat el molt avançat procés de castellanització lingüística dels regulars (els epistolaris de missioners d'aquesta època que es coneixien fins ara són escrits en castellà), el català podia continuar essent per alguns sectors ja del tot castellanitzats una llengua útil per a la comunicació escrita de naturalesa sentimental i familiar. Pel que fa al contingut i objectius de les cartes (no gaire diferents al capdavant de les relacions de missioners publicades en *El Correo Sino-Annamita*), més que emfasitzar elements "exòtics" i "pintorescos", o d'"inventar", per dir-ho amb una expressió que ha fet fortuna, una determinada imatge del món oriental,⁵³ tot sembla indicar que la seva principal motivació era molt més prosaica i molt menys sofisticada o literària, o sigui: explicar, ras i curt, els obstacles, dificultats i resistències de tota mena que es trobaven els missioners a l'hora d'evangelitzar aquelles terres. I aprofitar l'ocasió per a impartir missatges moralitzadors a la parentela de Regencós. Amb tot, de manera inevitable, les cartes, a través dels testimonis aportats pel bisbe Carreras sobre els seus desplaçaments i viatges, devien contribuir al fet que els cercles més vinculats a la família Carreras del Baix Empordà es formessin una determinada imatge de la Xina contemporània, de la seva geografia física, humana i religiosa. I és que les cartes, en rigor, foren

⁵² Del decret General d'Exclaustració del 8 de març de 1836 citat per Jesús Santos, «Santo Domingo de Ocaña», ob. cit., p. 720.

⁵³ Cf. W. Said, *Orientalisme, identitat, negoci i violència*, Vic, 1991; Josep Fontana, *Europa ante el espejo*, Barcelona, 1994, especialment p. 130. Possiblement de cara a estudiar la imatge del món oriental que trasmetien els missioners més que no pas les cartes de caràcter familiar seria útil l'estudi i anàlisi del procés de formació dels museus orientals, nascuts amb vocació pedagògica, a redós d'alguns convents-collegi, com fou el cas dels agustins de Valladolid (a finals del segle XIX) o del de Santo Tomás d'Àvila (més recentment). Vegeu, com a exemple, Blas Sierra de la Calle, *Museo oriental. Arte chino y filipino*, Valladolid, 1990.

escrites perquè fossin llegides per més lectors que no pas els seus estrictes destinataris:

molts, molts, molts recados al pare i mare, amichs y coneguts, particularment als de Fornells [*li deia, per exemple a la seva germana Maria*]. A mossèn Tomás, Sr. rector de Bagur y demás capellans coneguts, memòrias a tots; deixa'ls llegir la carta, y que prégan per mi y per la conversió de estos gentils.⁵⁴

⁵⁴ AFPS, Carta de Vicenç Carreras a Maria Carreras des de Hong-Kong (16-III-1866).

Apèndix

*Dominics originaris dels bisbats catalans a Àsia (1841-1871)*⁵⁵

Nom	Lloc d'origen	Bisbat	Anys ⁵⁶
Ramon Maria Alier (1848-?)	Vic	Vic	1871
Pere Josep Almató (1830-1861)	Sant Feliu Sasserra	Vic	1852
Pau Almazán (1832-1883)	Vic	Vic	1855
Manuel Arín (1816-1881)	Benicarló	Tortosa	1842
Raimon Barceló (1810-1877)	Sant Pere de Torelló	Vic	1841
Paulí Bassó (1846-1889)	Puigcerdà	Urgell	1869
Àngel Bofarull (1826-1862)	Igualada	Vic	1849
Miquel Bonet (1831-?)	Regencós	Girona	1858
Antoni Boschmonar (1831-1865)	Mieres	Girona	1860
Santiago Capdevila (1844-?)	St. Boi de Lluçanès	Vic	1863
Josep Carrera (1827-1894)	St. Martí de Vilallonga	Girona	1857
Vicenç Carreras (1830-1867)	Regencós	Girona	1866
Dionís Casas (1845-?)	Olot	Girona	1867
Fèlix Casas (1846-?)	Olot	Girona	1867
Bonaventura Claveria (1831-1871)	Vic	Vic	1852
Antoni Colomer (1833-?)	Vic	Vic	1855
Jaume Colomer (1808-1887)	Peralada	Girona	1842
Joan Comas i Turró (1829-1895)	Malgrat	Girona	1855
Benet Corominas (1832-1877)	Girona	Girona	1855
Josep Dutras (1832-1887)	Banyoles	Girona	1858
Antoni Gavanyach (1831-1856)	Ribes de Freser	Urgell	1852
Francesc Güell (1844-?)	Vic	Vic	1871
Tomàs Guitró (1841-?)	Vandellós	Tarragona	1867
Nicolàs Guixà (1834-1890)	Igualada	Vic	1857
Federic Jiménez Perelló (1840-?)	Lleida	Lleida	1868
Jaume Jutlà (1844-1889)	Vic	Vic	1869
Miquel Llambí (1843-?)	Vall-Ilòbrega	Girona	1864
Joaquim Manés (1847-1877)	Olot	Girona	1868
Joan Matavacas (1811-1857)	St. Andreu de Gurb	Vic	1848
Salvador Masot i Gómez (1845-?)	Alfès	Lleida	1869
Salvador Massó (1813- ?)	Riudoms	Tarragona	1842
Tomàs Monforte (1849-?)	Catí	Tortosa	1869
Josep Pagès (1832-1864)	Camprodon	Girona	1855
Joan Pagès (1843-)	Vilamaniscle	Girona	1867
Tomàs Parella (1837-?)	Navata	Girona	1861
Joaquim Pascual (1813-1863)	Monroig	Tarragona	1842

⁵⁵ Font: elaboració pròpia a partir d'Hilario Ocio, *Compendio de la reseña biográfica...*, ob. cit.

⁵⁶ Correspon a l'any d'arribada a Àsia.

Miquel Portell (1842-')	St. Joan de les Abadesses	Vic	1864
Francisco Prat (1831-1858)	Olot	Girona	1857
Josep Prats (1832-1889)	Porrera	Tarragona	1860
Bonaventura Puig (1814-1844)	Berga	Solsona	1842
Pere Puigbò (1829-1856)	St. Pere de Torelló	Vic	1849
Ramon Pujadas (1846-1895)	Olot	Girona	1869
Rafael Pujol (1849-?)	Fortià	Girona	1864
Ramon Reixach (1827-1871)	Olot	Girona	1852
Pere Ricart (1836-?)	Vilanant	Girona	1861
Segimon Riera (1821- ?)	Vic	Vic	1848
Manuel Rosada (1814-1876)	Benabarre	Lleida	1842
Joaquim Sabater (1829-1884)	Girona	Girona	1860
Martí Saborit (1806-1858)	Vic	Vic	1844
Josep Salgot (1830- ?)	Ripoll	Vic	1849
Domingo Serra (1825-1849)	Sta. Eugènia de Berga	Vic	1849
Josep Serrancoli (1827-1861)	Sta. Maria de Besora	Vic	1849
Joan Tarrés (1849-?)	Roda	Vic	1871
Joaquim Teixidor (1830-1862)	Cassà de La Selva	Girona	1855
Josep Terrés (1843-?)	St. Esteve Granollers	Vic	1864
Francisco Treserra (1819-1874)	Puigcerdà	Urgell	1849
Josep M. Trobat (1840-?)	Tortosa	Tortosa	1864
Josep Tomàs Vilanova (1815-1855)	St. Pere de Torelló	Vic	1849
Joan Viadé de San José (1842-1892)	Sta. Susanna La Bisbal	Girona	1866
Joan Vilà (1848-')	Girona	Girona	1869
Ramon Vilanova (1830-?)	St. Miquel de Rupit	Vic	1855
Josep Viladés (1835-?)	Santpedor	Vic	1858
Antoni Viñolas Vacquer (1826-1890)	St. Pere de Torelló	Vic	1848
Josep M. Vitrián (1843-1885)	Figueres	Girona	1864